

УДК 336.71.77:005.21

ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ СТРАТЕГІЇ БАНКУ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ

Балянт Г.Р.

Тернопільський національний економічний університет

Розглянуто теоретичні засади поняття «кредитна стратегія». Наведено роль кредитної стратегії у забезпеченні ефективної діяльності банку. Описано складові елементи структури кредитної стратегії та здійснено детальний аналіз основних етапів реалізації кредитної стратегії банку. Особливу увагу приділено розгляду макро- та мікроекономічних факторів, що впливають на ефективність кредитної стратегії. Наголошено на важливості формулювання політики банку стосовно кредитного ризику та запропоновано ключові напрями оптимізації кредитної стратегії в частині управління кредитним ризиком. Виокремлено основні параметри здійснення оцінки результативності кредитної стратегії.

Ключові слова: кредитна стратегія, кредитна політика, кредитний ризик, управління кредитним ризиком.

Постановка проблеми. За сучасних економічних умов функціонування ринку банківських послуг в цілому і кредитних зокрема банківські ризики, в тому числі кредитні, залишаються на досить високому рівні. За умов впливу негативних зовнішніх факторів нестабільного економічного середовища дієвим інструментом зниження кредитного ризику на довгостроковий період є розробка та реалізація гнучкої кредитної стратегії. На сьогодні лише незначна кількість банків розробляє стратегію управління ризиками. Більшість банківських установ орієнтуються лише на реалізацію короткострокових цілей, в результаті чого погіршується їх дохідність та фінансова стійкість. Нині значної актуальності набуває необхідність перспективного управління кредитною діяльністю, яке б базувалося на науковій методології передбачення її напрямів, адаптації до загальних цілей розвитку банку і умов мінливого зовнішнього економічного середовища. Ефективним інструментом, за допомогою якого можна було б здійснювати перспективне управління кредитною діяльністю банку, є кредитна стратегія. Чітко визначена кредитна стратегія дає змогу раціонально використовувати кредитні ресурси, своєчасно й адекватно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, запобігати появі кредитного ризику чи знизити його рівень, покращити показники надійності і стабільності. Розробка і послідовна реалізація якісної, гнучкої та ефективної кредитної стратегії – основна проблема стійкого розвитку кожного банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань організації банківського кредитування та формування кредитної стратегії банку присвячено наукові праці таких економістів: О.І. Барановського, О.В. Васюренка, Н.І. Волкова, В.І. Волохова, А.В. Гаврікова, О.В. Дзюблюка, М.Г. Дмитренка, Р.П. Лісної та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених здебільшого стосуються організації кредитної діяльності банку та розробки кредитної стратегії за умов стабільного зовнішнього економічного середовища, а окремі аспекти дослідження кредитної стратегії банку, націленої на довгострокову перспективу залишаються поза їх увагою.

Метою статті є розробка пропозицій щодо формування кредитної стратегії банку, спрямо-

ваної на вдосконалення процесу управління кредитним ризиком.

Виклад основного матеріалу. Кредитна стратегія банку має бути спрямована на реалізацію цілей його ефективного функціонування в умовах суттєвих змін макроекономічних показників, системи зміни форм державного регулювання банківської діяльності, кон'юнктури кредитного ринку і пов'язаною з цими факторами невизначеністю. Відсутність відповідної кредитної стратегії за таких обставин може призвести до того, що кредитні рішення окремих структурних підрозділів банку будуть мати різнонаправлений характер, зумовлювати виникнення суперечностей та ріст ризиків і зниження ефективності кредитної діяльності в цілому. Розроблена кредитна стратегія дозволяє заздалегідь адаптувати кредитну діяльність банку до майбутніх кардинальних змін можливостей його функціонування. Зрештою суттєвим переконливим аргументом на користь актуальності розробки кредитної стратегії є необхідність розширення асортименту кредитних продуктів, запровадження нових технологій обслуговування клієнтів, освоєння нових ринків збуту банківських послуг. За таких умов нарощування кредитної активності банку і диверсифікація видів його кредитної діяльності повинні носити прогнозований характер, забезпечений розробкою чітко сформульованої кредитної стратегії.

Зазначимо, що в економічній літературі поняття «кредитна стратегія банку» трактується по-різному. Така неоднозначність розуміння даного поняття пояснюється його складністю і багаторівневістю (макроекономічний, мезоекономічний і мікроекономічний). Кредитна стратегія банку є складовою його кредитної політики. Остання визначає завдання та пріоритети кредитної діяльності банку, засоби та методи їх реалізації, а також принципи та порядок їх реалізації. При цьому кредитна стратегія визначає цілі, пріоритети та принципи діяльності банку на кредитному ринку. В той час як тактика банку включає порядок організації кредитного процесу, конкретні інструменти та правила, які банк використовує для виконання умов кредитних угод.

С.В. Андрос кредитну стратегію визначає як «комплекс заходів банку щодо підвищення прибутковості кредитних установ і зниження кредитного ризику» [1, с. 442]. У праці І.В. Карбівни-

чого зазначається, що «Стратегічне управління кредитними операціями являє собою діяльність щодо розробки кредитних стратегій банківської установи, формування цілей та задач, вибору методів їх досягнення. В основі стратегічного управління лежить аналіз факторів, які впливають на кредитні операції, стратегічне планування, механізми ув'язування стратегічних і тактичних рішень, контроль за реалізацією стратегії та можливість своєчасного її коригування» [8, с. 6].

Під кредитною стратегією банку розуміємо систему довгострокових цілей його кредитної діяльності, які визначаються загальними завданнями його розвитку, а також вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення. Загалом кредитну стратегію можна охарактеризувати як генеральний план дій банку в частині його кредитної діяльності, який визначає пріоритети її напрямів і видів, характер формування кредитних ресурсів, а також послідовність етапів реалізації довгострокових цілей, які б забезпечували ефективну діяльність банку.

Загалом кредитна стратегія повинна розроблятися банком з позиції якості кредитного продукту, прибутку, перспектив розвитку бізнесу, прийнятності співвідношення ризику і дохідності, величини резервів і власного капіталу.

Розробка кредитної стратегії відіграє ключову роль у забезпеченні:

1) механізму реалізації довгострокових цілей майбутнього розвитку банку в цілому та його структурних одиниць;

2) реальної оцінки кредитних можливостей банку, забезпеченні максимального використання його кредитного потенціалу і можливості маневрування кредитними ресурсами;

3) спроможності швидкої реалізації нових перспективних напрямів кредитування, які виникають в процесі динамічних змін факторів зовнішнього економічного середовища;

4) врахування наперед можливих варіацій розвитку зовнішніх чинників, які не контролюються банком, що дозволяє звести до мінімуму їх негативні наслідки;

5) відображення переваги банку в сфері кредитної діяльності порівняно з його конкурентами;

6) чіткого взаємозв'язку стратегічного, поточного і оперативного управління кредитною діяльністю банку;

7) формування значень основних критеріальних оцінок вибору реальних проектів для кредитування й інструментів кредитування;

8) збільшення кількості клієнтів банку.

Оптимальна кредитна стратегія банку повинна виражати наміри банку стосовно здійснення кредитних операцій за окремими галузями економіки, валютами позик, строками погашення і очікуваної прибутковості. При цьому банку необхідно визначити цільові ринки і загальні параметри кредитного портфеля. Кредитна стратегія повинна бути націлена на довгострокову перспективу і тому враховувати можливі циклічні коливання економічної кон'юнктури і пов'язані з ними зміни якості кредитного портфеля.

Основними складовими елементами кредитної стратегії банку є наступні:

1) цілі, яких банк хоче досягнути;

2) правові засади реалізації кредитної політики;

3) класифікація ризиків і підхід банку до управління ними;

4) опис оптимальної структури кредитного портфеля.

Формування кредитної стратегії банку відбувається поетапно. Звісно, що поділ кредитної стратегії на етапи є умовним, оскільки певні дії з її розробки можуть ще не завершитись на одному етапі, одночасно розпочавши реалізацію наступного. Однак структурування процесу формування кредитної стратегії дозволяє виявити помилки чи прогалини кожного окремого етапу і вчасно усунути їх, запобігаючи від можливих негативних результатів.

Отже, перший етап кредитної стратегії пов'язаний з проведенням аналізу кредитної діяльності банку, метою якого є визначення рівня її ефективності. Для цього здійснюється аналіз обсягу кредитного портфеля, його структури за формами та видами кредиту; питомої ваги неповернених кредитів та виявлення їх причин; рівня використання кредитного потенціалу.

На другому етапі здійснюється аналіз впливу факторів на поточну діяльність банку та прогнозування на перспективу. Їх можна поділити на фактори макроекономічного і мікроекономічного впливу. Макроекономічні фактори впливають на формування і реалізацію кредитної стратегії банку, але він не може на них безпосередньо вплинути. До таких факторів належать:

– макроекономічна ситуація в країні в цілому та тенденції її розвитку;

– грошово-кредитна політика центрального банку;

– стан і рівень розвитку грошового ринку країни;

– потенціал і економічні особливості регіону, в якому працює банк;

– рівень доходів населення;

– темпи інфляції;

– кредитна політика конкурентів;

– соціальна напруженість у суспільстві;

– обмеження на обсяги кредитних операцій, встановлені законодавчо.

На відміну від макрофакторів, банк може безпосередньо впливати на мікрофактори, і, шляхом їх регулювання, розробляти і реалізовувати відповідну кредитну стратегію. До цієї групи факторів належать такі:

– кваліфікованість і досвід персоналу банку;

– забезпечення банківських працівників необхідними нормативними, інформаційними і робочими матеріалами;

– готовність персоналу до роботи з різними категоріями позичальників та видами кредитних продуктів;

– цінова політика банку в сфері надання кредитів;

– спектр банківських операцій та послуг;

– потенційна і вже існуюча клієнтура банку.

Саме здійснення достовірних прогнозів є життєво важливими для подальшої роботи банку. Помилки, недооцінка чи перебільшення впливу окремих факторів або певні упущення можуть звести нанівець кредитну стратегію банку. На нашу думку, оцінку та переоцінку макрофакторів потрібно здійснювати впродовж всього періоду реалізації кредитної стратегії, оскільки зо-

вніше економічне середовище має властивість швидко змінюватись і часто, як свідчить вітчизняна практика, в гірший бік.

Третій етап включає оцінку ресурсів банку, на основі якої визначається необхідність збільшення їх обсягу, а, відтак, пошук відповідних джерел нарощення ресурсного потенціалу банку. Від того, наскільки ефективно банк реалізує даний етап залежатиме його здатність до збільшення обсягів кредитного портфеля на наступних етапах реалізації кредитної стратегії, а також його стійкості до впливу кредитного ризику.

На четвертому етапі відбувається формулювання цілей кредитної стратегії, які в кінцевому результаті повинні забезпечувати досягнення стратегічних цілей банку загалом. Розробка і реалізація кредитної стратегії банку повинні бути спрямовані на досягнення таких основних цілей:

- утримання рівня ризику, який би уможлилював формування кредитного портфеля високої якості і забезпечення його цільового рівня доходності;
- надання кредитів на фінансування рентабельних та економічно перспективних проєктів, які б відповідали стратегічним цілям банку;
- забезпечення оптимального співвідношення між темпами росту обсягу кредитного портфеля та темпами підвищення його якості;
- сприяння розвитку довгострокових відносин з клієнтами та збереження високого рівня довіри з їх боку;
- забезпечення фінансової стійкості банку в процесі кредитної діяльності;
- створення високопрофесійного колективу, який би забезпечував високу якість кредитного портфеля банку.

Із стратегією банку в сфері кредитування тісно пов'язаний процес управління кредитним ризиком. На п'ятому етапі здійснюється формулювання політики банку стосовно кредитного ризику та відповідних правил і процедур ведення бізнесу. Кредитна стратегія повинна відображати відношення банку до кредитного ризику в цілому і включати, зокрема:

- опис основних методів управління кредитним ризиком;
- кредитні ліміти за контрагентами і за портфелем в цілому;
- цільове співвідношення доходності і кредитного ризику;
- пріоритети з надання кредитних ресурсів (типи боргових зобов'язань, сектори економіки, регіони, валюта кредитування, строки, доходність тощо);
- бажані характеристики кредитного портфеля, включаючи граничний рівень концентрації кредитного ризику;
- внутрішні нормативи достатності капіталу, необхідного для резервування для покриття втрач наслідок кредитного ризику, порядок їх розрахунку та ін.

Практично всі основні рішення, які приймаються в процесі формування кредитної стратегії в тій чи іншій мірі змінюють рівень кредитного ризику. В першу чергу це пов'язано з вибором напрямів кредитної діяльності, формуванням кредитних ресурсів, впровадженням нових організаційних структур управління кредитною діяльністю. Значні темпи росту кредитного ризику спостерігаються в періоди коливань процентних ставок і зрос-

тання темпів інфляції. В зв'язку з тим, що кожен банк розробляє свою власну кредитну стратегію, величина допустимого кредитного ризику повинна встановлюватися диференційно.

На шостому етапі проводиться обґрунтування основних параметрів кредитного портфеля на довгострокову перспективу із врахуванням толерантності банку до кредитного ризику, встановленому на попередньому етапі.

Сьомий етап стосується розробки дієвої системи контролю за реалізацією кредитної стратегії на всіх етапах з метою досягнення поставлених цілей і вчасного реагування на будь-які негативні відхилення.

Завершальним етапом є здійснення аналізу та оцінки реалізованої кредитної стратегії. Оцінка результативності кредитної стратегії здійснюється за такими основними параметрами:

1. Узгодженість кредитної стратегії банку з загальною стратегією її розвитку. Це дозволяє встановити ступінь узгодженості цілей, напрямів і етапів в реалізації цих стратегій.

2. Узгодженість кредитної стратегії банку з прогнозованими змінами зовнішнього економічного середовища. В процесі цієї оцінки визначається, чи розроблена кредитна стратегія відповідає прогнозованому розвитку економіки країни і змінам кон'юнктури окремих його сегментів.

3. Узгодженість кредитної стратегії банку з його внутрішнім потенціалом, що дозволяє визначити, наскільки обсяги, напрямки і вибраний тип кредитної стратегії взаємопов'язані з можливостями формування кредитних ресурсів, кваліфікацією кредитних менеджерів, організаційною структурою управління кредитною діяльністю та іншими параметрами внутрішнього кредитного потенціалу.

4. Внутрішня збалансованість кредитної стратегії. Здійснення такої оцінки дозволяє визначити узгодженість окремих цілей і цільових стратегічних нормативів майбутній кредитній діяльності; наскільки ці цілі і нормативи кореспондують із змістом кредитної політики за окремими аспектами кредитної діяльності; наскільки узгоджені між собою за напрямками і в часі заходи щодо забезпечення її реалізації.

5. Можливості реалізації кредитної стратегії. В процесі такої оцінки в першу чергу розглядаються потенційна спроможність банку у формуванні необхідного обсягу кредитних ресурсів із всіх джерел; чи наявний на кредитному ринку достатній перелік кредитних продуктів, які забезпечують формування ефективного кредитного портфеля; організаційні і технічні можливості успішної реалізації вибраної кредитної стратегії.

6. Прийнятність рівня ризиків, пов'язаних з реалізацією кредитної стратегії. В процесі такої оцінки необхідно визначити, наскільки рівень прогнозованих кредитних ризиків є допустимим для кредитної діяльності банку з позицій можливого обсягу фінансових втрат і генерування загрози банкрутства.

7. Економічна ефективність реалізації кредитної стратегії має здійснюватися на основі прогнозних розрахунків системи основних кредитних коефіцієнтів і заданих цільових стратегічних нормативів, зіставлених з базовим їх рівнем.

8. Зовнішньоекономічна ефективність реалізації кредитної стратегії. В процесі такої оцінки

враховується ріст ділової репутації банку, підвищення якості процесу управління кредитною діяльністю тощо.

За умови позитивних результатів оцінки розробленої кредитної стратегії, які відповідають вибраним критеріям, вона може бути прийнята до реалізації.

В Україні питання про необхідність розробки кредитної стратегії залишається гострим і на нього інколи не має однозначної відповіді. Багато вітчизняних банків часто формально підходять до розробки власної стратегії розвитку, визнаючи здебільшого поточні цілі в сфері кредитування, не ставлячи перед собою стратегічних завдань. Якщо банк не розраховує перспективи розвитку, а орієнтується лише на поточні тенденції, то він не зможе розвиватися відповідно до мінливої економічної ситуації.

Висновки і пропозиції. Функціонування вітчизняного ринку кредитних послуг супроводжується значними ризиками. Банки, як основні учасники цього ринку, повинні контролювати

фактори ризику, нейтралізувати їх негативний вплив, запобігаючи появі негативних наслідків від їх реалізації. З цією метою банкам потрібно розробляти й упроваджувати відповідну кредитну політику, яка б забезпечувала формування такого кредитного портфеля, який би сприяв підвищенню прибутковості і забезпеченню відповідності діяльності банку нормативним вимогам регулюючих органів. Кредитна стратегія, як складова кредитної політики банку, формує межі, в яких повинні бути реалізовані всі майбутні управлінські рішення. Для розробки ефективної стратегії необхідно використовувати різноманітні наукові і практично обґрунтовані підходи, які дозволяють враховувати основні і другорядні, внутрішні і зовнішні фактори. Результатом реалізації кредитної стратегії є довгостроковий стратегічний план, який відображає систему нових програм діяльності кредитних підрозділів банку і забезпечує досягнення поставлених цілей. Правильно розроблена стратегія дозволить банку не лише вистояти у складних умовах, а й успішно розвиватися.

Список літератури:

1. Андрос С.В. Кредитно-інвестиційна стратегія комерційного банку в умовах нестабільності маркетингового середовища / С.В. Андрос // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип.: Маркетингова освіта в Україні / відп. ред. О.О. Беляєв. – К.: Вид-во КНЕУ, 2011. – С. 441-450.
2. Барановський О.І. Розвиток банківської системи України: монографія \ за ред. д-ра екон. наук О.І. Барановського. – К.: Вид-во Ін-ту екон. та прогноз., 2008. – 584 с.
3. Васюренко О.В. Сучасні концепції управління кредитним ризиком як основні складові процесу управління кредитним ризиком банку / О.В. Васюренко, В.Ю. Подчесова // Актуальні проблеми економіки: наук. економ. журнал. – 2011. – № 1. – С. 170-177.
4. Волкова Н.І. Інноваційна кредитна політика банку: формування і реалізація: монографія / Н.І. Волкова, А.В. Гаврікова. – Донецьк: Вид-во «Донбас», 2014. – 198 с.
5. Волохов В.І. Економічна природа і зміст кредитної діяльності банку в аспекті оцінювання її ефективності / В.І. Волохов // Банківська справа: наук. – практ. журнал. – 2010. – № 8. – С. 109-117.
6. Дзюблюк О. Управління кредитним процесом комерційних банків у контексті мінімізації кредитного ризику із використанням новітніх фінансових інструментів / О. Дзюблюк // Світ фінансів: наук. журнал. – 2011. – № 2 (19). – С. 7-16.
7. Лісна Р.П. Управління кредитними ризиками в банку / Р.П. Лісна // Вісник університету банківської справи Національного банку України: зб. наук. праць. – 2011. – № 1 (10). – С. 202-205.
8. Карбівничий І.В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / І.В. Карбівничий. – Суми, 2011. – 20 с.
9. Principles for the Management of Credit Risk / [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bis.org/publ/bcbs54.htm> (офіційний сайт Базельського комітету).

Баянт А.Р.

Тернопольский национальный экономический университет

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КРЕДИТНОЙ СТРАТЕГИИ БАНКА В КОНТЕКСТЕ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМИ РИСКАМИ

Аннотация

Рассмотрены теоретические основы понятия «кредитная стратегия». Приведены роль кредитной стратегии в обеспечении эффективной деятельности банка. Описаны составные элементы структуры кредитной стратегии и осуществлен подробный анализ основных этапов реализации кредитной стратегии банка. Особое внимание уделено рассмотрению макро- и микроэкономических факторов, влияющих на эффективность кредитной стратегии. Подчеркнута важность разработки политики банка в отношении кредитного риска и предложены ключевые направления оптимизации кредитной стратегии в части управления кредитным риском. Выделены основные параметры осуществления оценки результативности кредитной стратегии.

Ключевые слова: кредитная стратегия, кредитная политика, кредитный риск, управление кредитным риском.

Balyant H.R.

Ternopil National Economy University

IMPROVING CREDIT STRATEGIES IN THE BANK INCLUDING CREDIT RISK MANAGEMENT

Summary

The article reviews the theoretical principles of the concept of credit strategy. The role in providing credit strategy of effective the Bank functions, the components of credit structure strategy are described and a detailed analysis of the main stages of the lending bank strategy is made. Particular attention is paid to macro- and microeconomic factors that influence the effectiveness of credit strategy. Also, the article emphasizes the importance of formulation the effective credit risk strategy and proposes some key types of evaluation of the risk management. In addition to that, some basic parameters of evaluating the impact of credit strategy were singled out.

Keywords: credit strategy, credit policy, credit risk, credit risk management.